Қарағанды мемлекеттік медицина университеті
Анатомия кафедрасы

СӨЖ

Тақырыбы: Көмекей, кеңірдек, бронхылар. Өкпенің құрылымы мен функциялары. Плевра қойнаулары.

:

Орындаған:
Тексерген:

Жоспар

Кіріспе

Негізгі бөлім

- Көмекей
- кеңірдек
- бронхылар
- Өкпенің құрылымы мен функциялары.
- Плевра қойнаулары.

Қорытынды

Пайдаланылған әдебиеттер

Көмекей

Көмекей тыныс алу мүшесінің күрделі мүше. Мойынның алдыңғы аймағында, ересек адамдарда 4 - 6 мойын омыртқалар аралығында орналасқан. Көмей жоғарыда тіласты сүйегіменжарғақтар, байламдар, бұлшықеттер арқылы, төменде кеңірдекпен дөңглек байламдар арқылы байланысмқан. Алдыңғы беті тіласты сүйегімен, қалқанша безбен, ірі артериялармен, кезбе нервпен шектелген. Артқыв беті жұтқыншақпен шектеседі.

Көмекей шеміршектері:

- Қалқанша шеміршек
- Жүзіктәрізді шеміршек
- Ожаутәрізді шеміршек
- Мүйізтәрізді шеміршек
- Сынатәрізді шеміршек

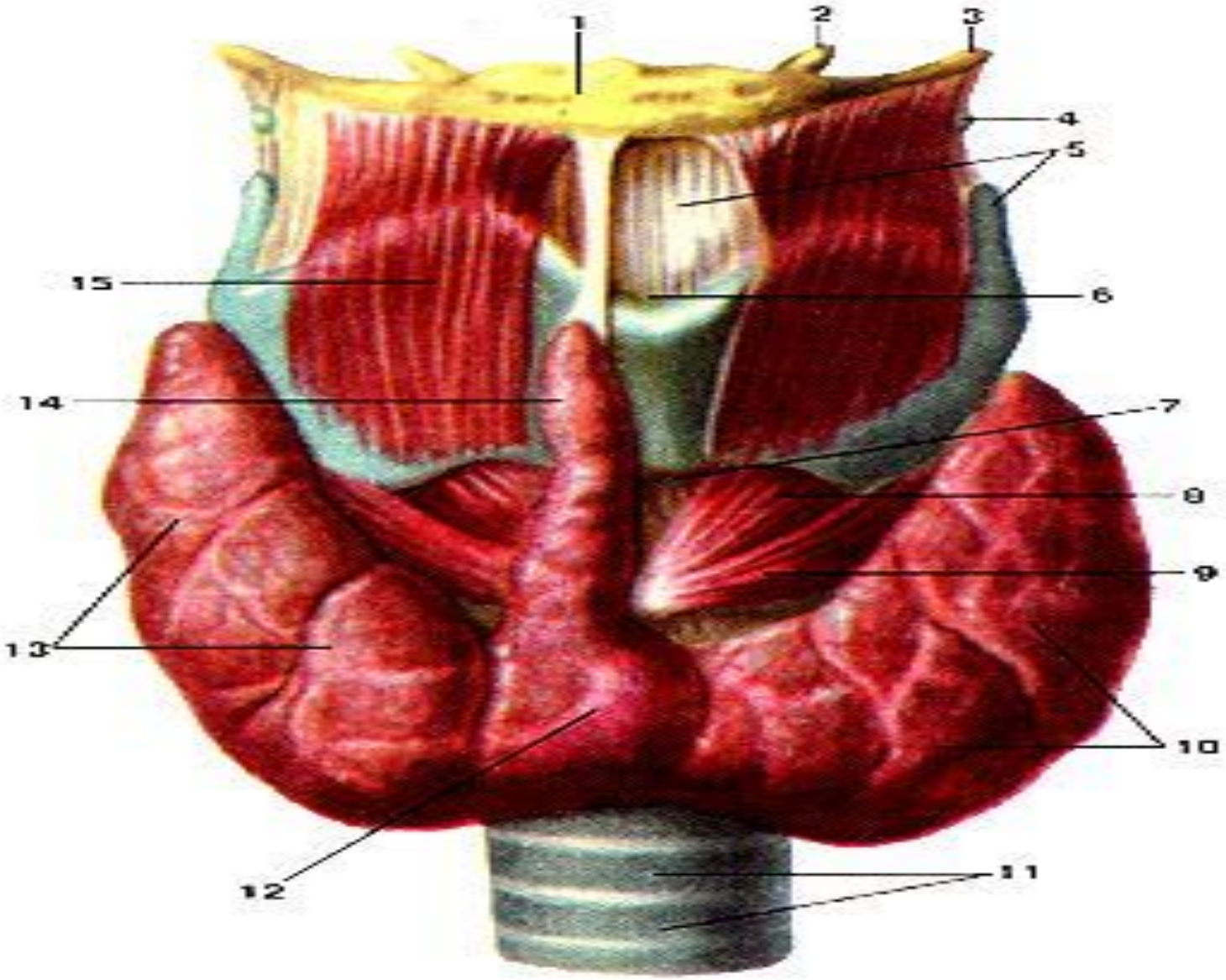
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

- Кеңдеу келген жоғарғы бөлігі көмей кіреберісі
- Көмей қуысының ортаңғы тарлау келген бөлігінің құоылысы күрделі.

a. Кіреберіс қатпары
b. Дауыс қатпары

Көмейдің кеңдеу келген бөлігі жіңішкерп, кеңірдекке жалғасады.

Көмейдің ішкі құрылысы

Көмейдің ішкі шырышты қабығы, жұқа, түсі қызғылт, дауыстық қатпардың тұсында ақшылдау болып орналасқан. Көмей қақпашығының артқы бетінің шырышты қабығы дауыс байламының бойындағы шырышты қабықпен тығыз дәнекер тін арқылы, ал көмекей қалған бөлігіндегі шырышты қабықпен іркілдеген дәнекер тін арқылы байланысқан. Шырышты бездер мен лимфа түйіндеріне өте бай.

Көмекейдің қанмен қамтамасыз етілуі

Көмекей жоғарғы және төменгі көмекей артерияларымен қандандырылады. Веналық қан өрімдер арқылы аттас веналарға ағады. Көмейдің лимфа тамырлары терең мойындық және көмей алдындағы лимфа түйіндеріне ашылады.

Нервтенуі.

Көмей жоғарғы көмей нервімен, оның сыртқы тармағы жүзікқалқанша бұлшықетін, ал ішкі- дауыс саңылаудан жоғары орналасқан шырышты қабықпен нервтендіреді. Төменгі көмей нерві, көмейдің қалған бұлшықеттері мен дауыс саңылауынан төмен орналасқан шырышты қабықты нервтендіреді. Бұл екі нервте кезбе нервтің тармақтары. Көмейге симпатикалық сабаудан, көмей - жұтқыншақ тармақтары келеді.

Кеңірдек.

Іші қуыс, ұзындығы 9 - 11 см, көлденеңі 15 - 18 см түтік тәрізді мүше. Ол көмейдің тікелей жалғасы, 6 мойын омыртқасынан басталып, 4 кеуде омыртқасында 2 - ге айырылады.

Оң бронхы

Сол бронхы

Кеңірдек топографиясы

Мойындық бөлігі

Кеуделік бөлігі

Мойындық бөлігі шектеседі: алды- қалқанша безбен, тіласты сүйегінен төмен жатқан бұлшықеттермен.

Бүйірі- жалпы ұйқы артериясымен, ішкі мойындырық венамен, кезбе нервімен.

Арты - өңешпен.

Бронхтар

Кеңірдкетің кеуделік бөлігі 5 - ші кеуде омыртқаның жоғарғы жиегінің тұсында оң және сол басты бронхтарға бөлінеді. Оң басты бронх кеңірдектің тікелей жалғасы болғандықтан тіктеу, өту жолы кең және қысқа, 6 - 8 жартылай сақиналы, ұзындығы 9 - 12 см.

Сол басты бронх оңға қарағанда бұрыш құрап, қзындау және жіңішкелеу келіп, 9 - 12 сақинадан тұрады.

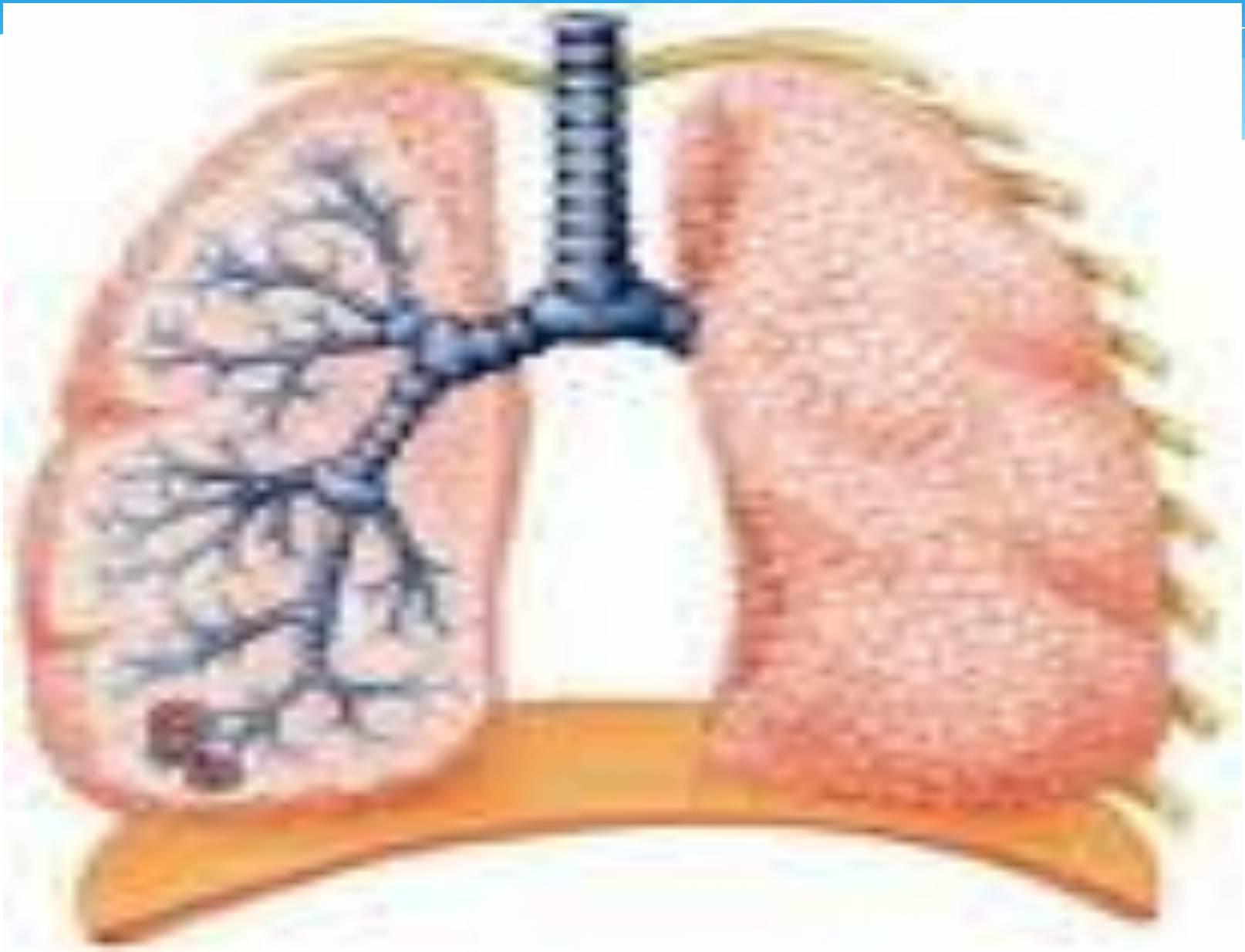

Өкпе

Өкпе, ***puimo*** (грекше - ***pneumon***), тыныс алу жүйесінің негізгі мүшесі. Ол кеуде куысында, ***cavum thoracis***, өкпекаптың ішінде, ***pleura pulmonalis***, орналаскан жүп мүше Өкпенің сырткы пішіні кесілген конустәрізді, екі өкпенің өкпе ұшы, ***apex pulmonis***, және өкпе негізі, ***basis pulmonis***, ажыратылады. Өкпе ұшы, ***apex pulmonis***, алдынан караганда: I-кабырғадан 3-4 **СМ,** немесе бұғана сүйегінен 2-3 см жоғары орналасады, арткы бетінен караганда, ол УII-мойын омыртканың көлденең өсіндісіне тұспалас орналасады.

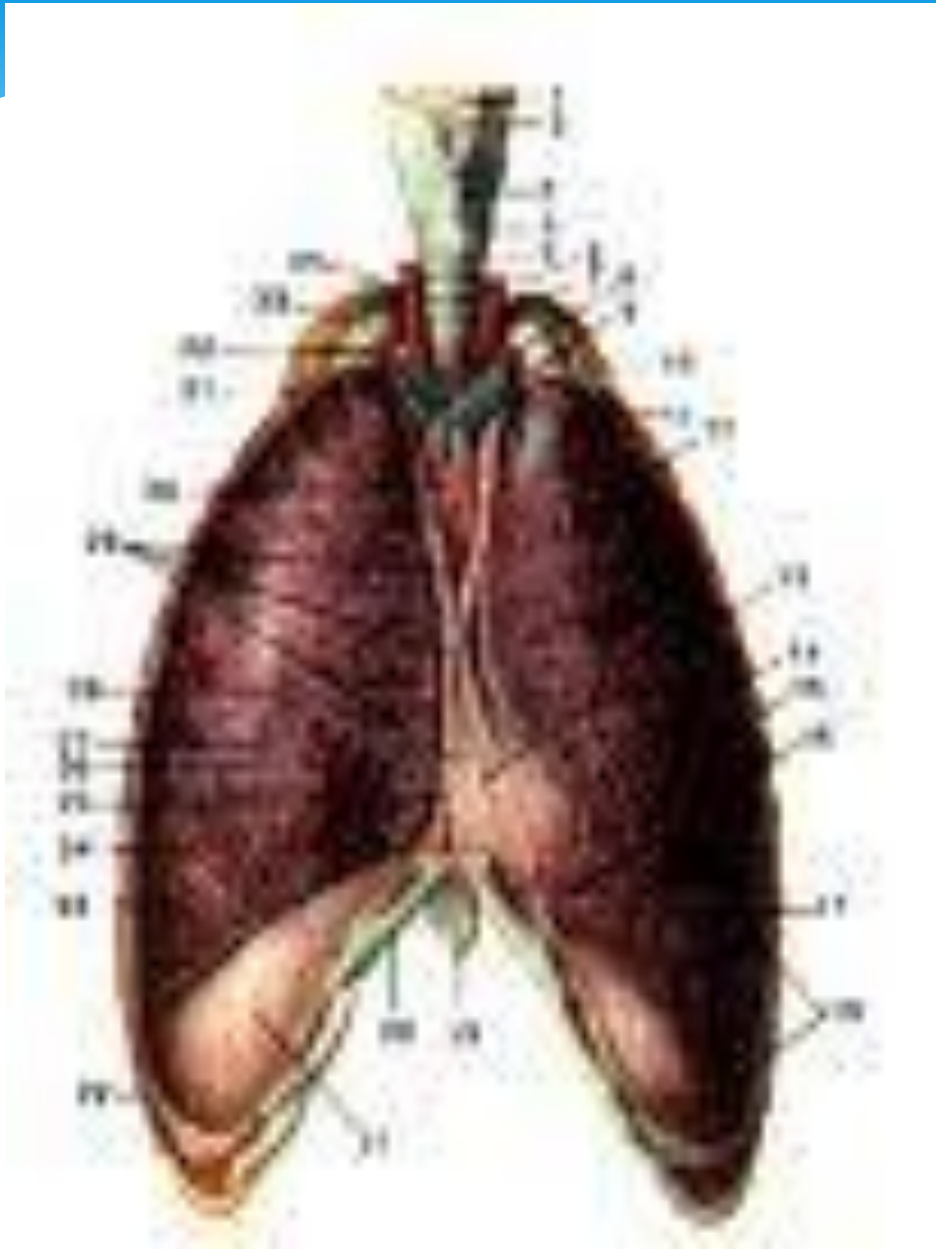

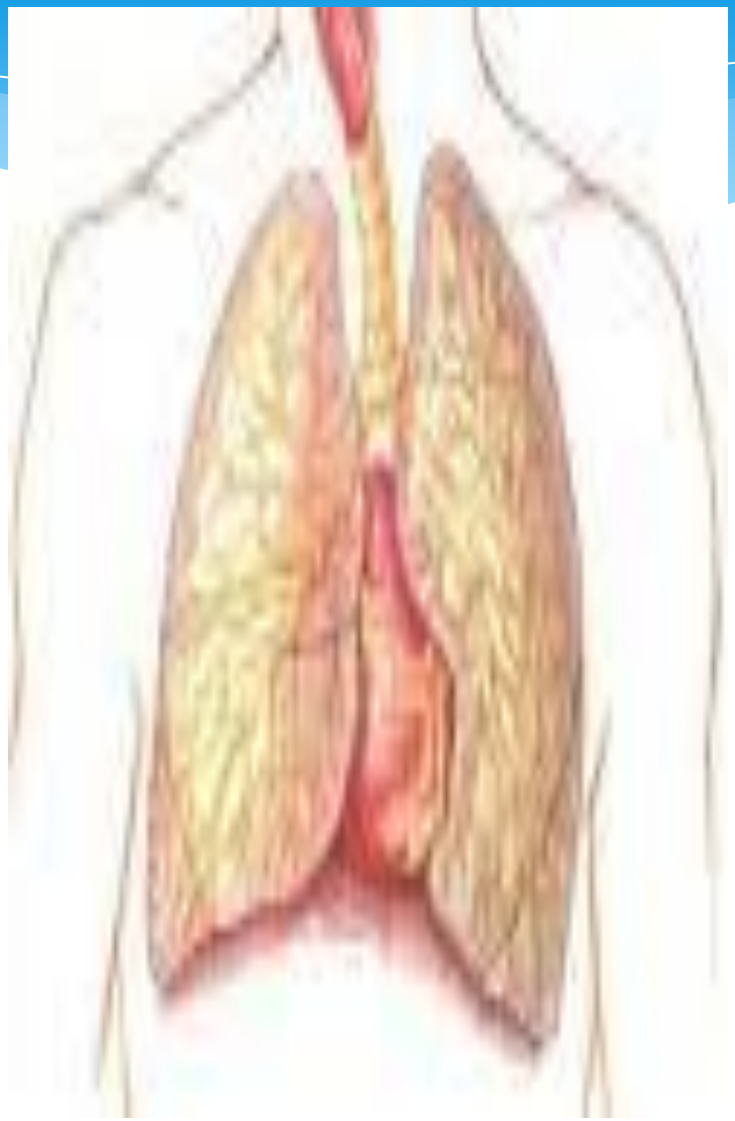

* Өкпе негізі, ***basis pulmonis,*** жалпак, кекетпен беттесіп орналаскан. Екі өкпенін дөңестеу келген кабырғалық беті, ***costalis,*** ойыстау келген төменгі кекеттік ***fades diaphragmatica,*** және кекірекаралык беті, ***iacies mediastinalis*** ажыратылады. Сонымен катар, екі өкпе бет-терінін бір-бірімен езара беттескен жерінде өткірлеу келген алдыңғы жиегі, ***margo anterior,*** төменгі жиегі, ***margo inferior,*** доғалдау келіп, вертикалді орналаскан арткы жиегі, ***margo posterior,*** ажыратылады.
* Өкпенің кабырғалык беті, ***fades costalis,*** денестеу келіп қабырғалардың ішкі бетімен және кабырғааралык бүлшыкеттермен беттесіп орналаскандыктан, қабырғалардын ба-тыңкылары айкын байкалады.Өкпенің медиалді беті, ***fades medialis,*** ойыстау келіп, артында омырткалық бөлікке, ***pars vertebralis,*** алдында көкірекаралык бөлікке, ***pars mediastinalis,*** бөлінеді. Медиалді бетінің ортаңғы бөлігінде өкпе батынкысы немесе өкпе какпасы, ***hiluspulmonis,*** орналасканн.Көкеттік беті, ***fades diaphragmatica,*** ойыс тау келіп көкеттің дөнестеу келген бетімен беттесіп орналаскан.

Өкпенің жиектері

* Өкпенің алдынғы жиегі, ***margo anterior,*** *оп* екпенің кабырғалык беті мен, ***fades costalis*** кекірекаралык бетінін, ***fades mediastinalis,*** аралығында орналаскан. Сол өкпенің алдыңғы жиегі, ойыса келе, жүректік тілікті, ***incisura cardiaca (pulmonis sinistra)***құрап,өкпенің төменіі жиегіне жалғасады.Бүл іліктің теменгі белігі, сол екпенін тілшігімен, ***lingula pulmonis sinistri,*** шектелген
* Өкпенін төменгі жиегі, ***margo inferior,*** өкпенің кабырғалық беті, ***fades costalis,*** мен көкірекаралык бетін, ***fades mediastinalis,*** көкеттік бетінен, ***fades diaphragmatica,*** бөледі.
* Өкпенің артқы жиегі, ***margo posterior,*** омыртка бағанасынын бүйір капталында, өкпе үшынан XII-кабырғанын басына дейінгі аралықта, вертикаль бағытта орналаскан.
* Сонымен катар, екі екпенің бетінде қиғаш саңылау, ***fissura obligua,*** мен горизон-талді саңылау, ***fissura horizontalis,*** орналаскан.

ДЫХАТЕЛЬНАЯ СИСТЕМА

* Өкпенің қиғаш саңылауы, ***fissura obligua***, екі өкпеде бірдей орналаскан. Ол он және сол өкпе қақпасының, ***hilus pulmonis***, артқы кап-талынан, III - кеуде омыртканын артқы өсіндісінің түсынан басталады. Саңылау екпенін кабырғалык бетімен темен және алға карай етіп, YI - қабырғанын түсында, жоға-ры және артқа карай екпенін көкеттік, одан әрі көкірекаралық бетімен өтіп, екпе какпасына барып түйыкталады.
* Екі өкпе өкпенің киғаш саңылауы аркылы жоғарғы, ***lobus superior***, және теменгі беліктерге, ***lobus inferior,*** белінеді

Гортань
Горло
Трахея
Бронхи

* Оң екпенің кабырғалық бетінің горизонталді саңылауы, ***fissura horizontalis pulmonis dextra.*** Горизонталді саңылау оң өкпенің қиғаш саңылауының ортаңғы белігінен немесе ортаңғы колтық сызықтан, ***linea axillaris media*** басталады. Ол одан әрі оң өкпенін қабырғалық бетімен горизонталді бағытта алға карай өтіп, IY - кабырғаның тұсында өкпенің көкірекаралық бетіне өтіп, әкпе қакпасына барып тұйықталады. Өкпенің го-ризонталді санылауы арқылы оң өкпенің жоғарғы белігі жоғарғы және ортаңғы бөліктерге, ***lobus superior et medius pulmonis dextri,*** бөлінеді
* Екі өкпенің көкірекаралық бетінін ор-таңғы бөлігінде өкпенің қақпасы, ***hilus pulmonis,*** орналасқан. Окне қақпасы арқылы өкпенін терең қабатына өкпенін басты брон-хтары, ***bronchi principalis,*** мен екпе артериялары, ***aa. pulmonales dextra et sinistra,*** және екпе нервтері етіп, екпе какпасынан кері бағытта екпе веналары мен лимфа тамырлары шығады. Өкпе какпасы аркылы өтетін анатомиялык құрылымдар жиынтығы екпе түбірі, ***radix pulmonis,*** деп аталады

Өкпекап.

Өкпенің сырткы бетін жауып орналасқан түйік сірлі кабык, екпекап, ***pleura,*** деп аталынады. Топографиялык орналасуына карай, қабырғалык немесе париеталді екпекап, ***pleura parietalis,*** және мүшелік немесе висцералді екпекапка, ***pleura visceralis***, бөлінеді.- Висцералді өкпекап, ***pleura visceralis,*** өкпе паренхимасыньғң сырткы бетін тығыз жауып орналаскандыктан, висцералді немесе екпелік екпекап, ***pleura pulmonalis***, деп аталады. Бұл сірлі кабык өкпенің паренхиматозды кабығын жауып орналасқандығы соншалыкты, бір-бірінен айыру киынға соғады. Сонымен катар, висцералді екпекап екпенің төменгі жиектерінде құйғыштәрізді өсін-ділерді құрап, өкпе какпасынын төменгі қап-талынын тұсында бүктеліп, вертикалді ба-ғытта көкетке өтіп, өкпелік байламды, ***lig. pulmonalis*** *щрап,* париеталді екпекапка, ***pleura parietalis,*** жалғасады.

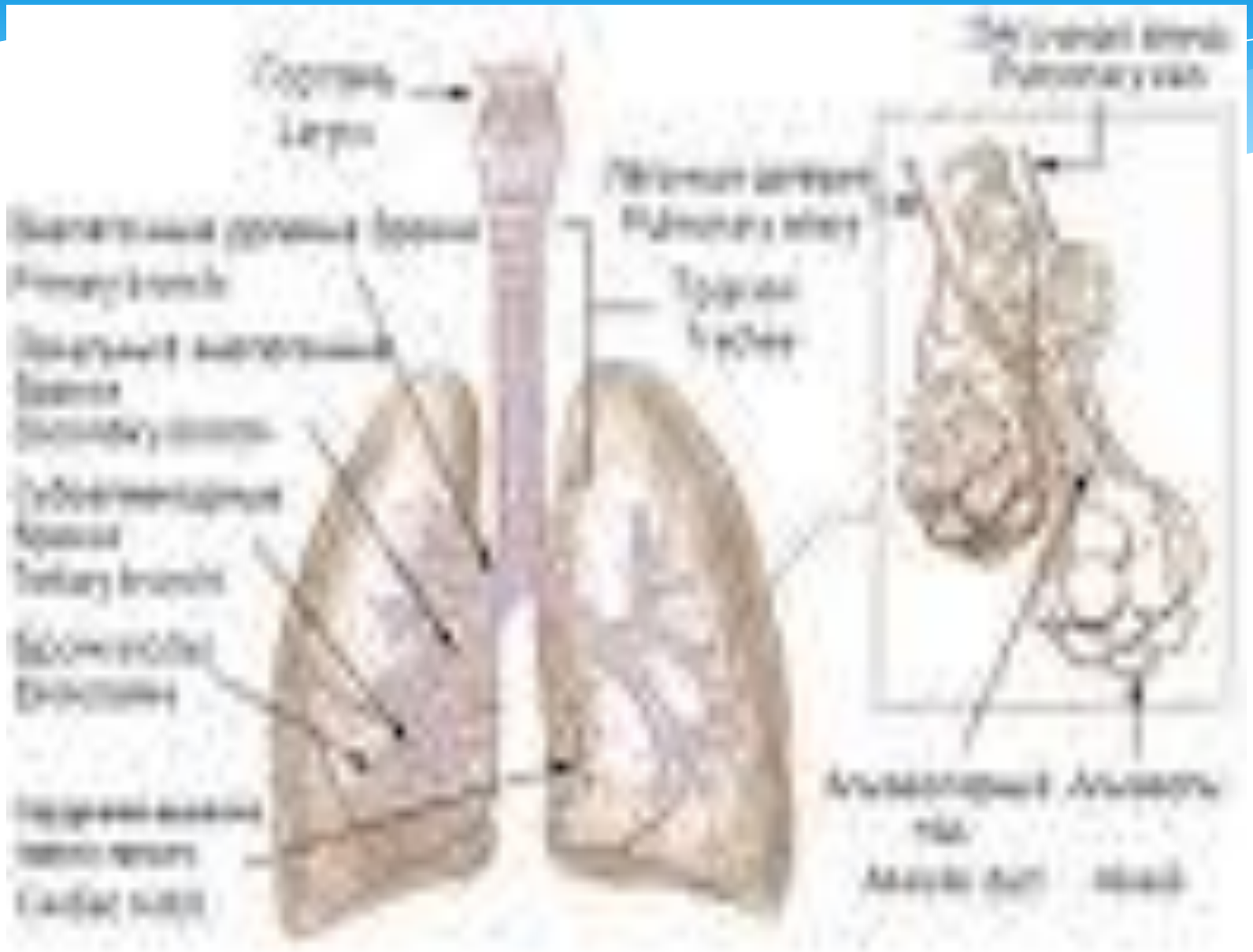

* - Париеталді екпекап, ***pleura parietalis,*** ол өкпенін сірлі кабығынын сырткы табакша-сы болып саналады. Париеталді өкпекаптын сырткы беті, кеуде куысы кабырғаларының ішкі бетін жауып орналаскан, тұйык ішкі кеуделік шандырмен, ***fascia endothoracica,*** тығыз байланысып, өкпекап куысына караған беті сірлі сұйықтықты бөлетін мезотелий жасуша-ларымен көмкерілген

Өкпекап куысы.

Өкпекаптың париеталді және висцералді бөліктерінің аралығындағы санылау өкпекап куысы ***cavum pleuralis***, деп аталады. Өкпекап куысынын аралығында калыпты жағдайда, кимылсыз кезде 1-2 мл шамасындай сірлі сұйыктык байкалады. Тыныс алу кезінде сұйықтық өкпенін сірлі кабык аралығындағы үйкелісті жеңілдету кызметін аткарады. Сонымен катар, кеуде куысының кабырғаларын кенейтуші, инспираторлык күш пен өкпенің талшыкты тінінің әсерінен екпекап кабык-тарынын бір-біріне беттесуін камтамасыз етіп, екпекап куысында теріс кысымның пайда болуына байланысты өкпенің тыныс алу кезінде еркін жазылып, еркін козғалуына ыкпал етеді.

* Өкпекаптың жоғарғы бөлігі кеуде куысы-нан жоғары, мойын аймағына өтіп, екпенің ұшымен беттесіп, екпекап күмбезін, ***cupula pleurae,*** күрайды. Өкпекап күмбезі, алдынан караганда 1-кабырғадан 3-4 см жоғары ор наласып, арка жағынан VII-мойын омыртканын кылканды есіндісіне сәйкес келеді. Өкпекап күмбезінін алдыңғы беті, бұғана-асты артерия және венамен беттесіп, арткы иык ерімімен, ***plexus brachialis,*** шектелен.

* Өкпекаптың париеталді бөлігі топографиялық орналасуына карай, кабырғалық екпекапка, ***pleura costalis***, көкеттік екпекапка, ***pleura diaphragmatica,*** және кекірекаралық екпекапка, ***pleura mediastinalis***, бөлінеді.
* Өкпекаптың кабырғалық белігі, ***pleura costalis***, кабырғанын бүкіл ішкі бетін және кабырғааралық ішкі бүлшыкетті, оның ішкі кеуделік шандырын жауып орналаскан. Бүл бөлік алдында кеуде маңында, артында омыртка бағанасының тұсында көкірекара-лык екпекапка жалғасады.

* Көкірекаралық екпекап, ***pleura mediastinalis,*** ол сагиттал жазықтықтың бойында орналасып, жүреккабынын, ***pericardium*** сырткы бетін, одан әрі екпе түбірінің сырткы бетін жауып екпе какпагынын, ***hilus pulmonis*** түсында өкпенің сырткы бетінде висцералді екпекапка жалғасады. Ол, алдында және артында кабырғалық екпекапка, төменде көкеттік екпекапка үласады.

* Көкеттік өкпекап, ***pleura diaphragmatica,*** кекеттің кеуде куысына караған бетінің бұлшыкеттерін және оның жалпак сіңірінің орталык бөлігінен баска бөлігін жауып орналаскан.
* Өкпеқаптың шекарасы. Өкпекап бауырмен тұспалас орналасуына байланысты асимметриялдык жағдайда, оң екпекап сол екпекапка қарағанда жалпак жэне кыска. Өкпекаптың алдыңғы, арткы жэне теменгі жиектері біркелкі орналаспаған.
* - Екіөкпеқаптыңжиегі, кабырғалыкөкпе-каппен шекарасы бірдей омыртка бағанасы-нын бойында сэйкес келіп, екпекаптың күмбезі, ***cupula pleurae,*** мен XII-кабырға ба-сының аралығында бойлык орналаскан

* - Өкпекаптың алдыңғы жиегі оң жэне сол жағында бірдей, екпенің үшынан, ***apex pulmonis***, томен медиалді бағытта өтіп, төс-бұғана буынынын, ***articulato stemoclavicularis,*** арткы бетіне өтеді. Одан эрі параллель бағыт-та II-кабырғадан IY кабырғаға дейін параллель темен етеді.
* - Он өкпекаптьщ алдыңғы жиегі, төс-бұға-на буынынын арткы бетінің тұсынан, ал-дыңғы орталық сызыктын, ***linea mediana anterior,*** оң капталының бойымен тік бағытта төс сүйегінін түткасы мен денесінің аралы-ғына дейін етеді. Одан эрі, темен тік бағытта VI-VII-кабырғалардан немесе тес сүйегінің семсертәрізді өсіндінен, ***processus xiphoideus,*** темен оң жаққа етіп, оң екпеқаптың төменгі жиегіне жалғасады

* - Сол екпеқаптың алдыңғы жиегі, он екпе-қаптың алдыңғы жиегі сияқты, тес-бұғана буынның артқы қапталының тұсынан темен, тес сүйегінің сол қырының бойымен IV-кабырғаның шеміршектік белігіне дейін өтеді. Сол IV-қабырғанын тұсында, жүректік тілікті, ***incisura cardiaca, (pulmonis sinistri)*** құрап, темен бағытта етіп, VI-кабырға шемір-шегінің тұсында сол өкпеқаптын теменгі жиегіне расады.
* - Өкпеқаптың теменгі жиегі,
* кабырғалық екпеқаптын кекеттік екпекапка жалғаскан жиегі немесе кыры болып саналады.
* - Оң өкпекаптың төменгі жиегі, он екпе-каптың алдыңғы жиегінің тікелей жалғасы. Ол, темен латералді етіп, емшектік сызыкта, ***linea mamillaris,*** VII- кабырғаны, ортаңғы колтык сызықтың, *linea* ***axillaris mediana,*** IX-кабырғаны кесіп етіп, одан әрі горизонталді бағытта X және XI -кабырғаны кесіп өтіп, XII-кабырға басының тұсында екпекаптың арткы жиегіне жалғасады.

* - Сол екпекаптьщ теменгі жиегі, оң өкпе-каптын төменгі жиегіне карағанда, жоғарьща керсетілген сызык бойынша бір кабырға темен орналасьш, оң XII-кабырға басының тұсында екпекаптьщ арткы жиегіне жалғасады.
* Өкпеқаптың қойнаулары.
* Өкпекап синустары немесе койнаулары, ***recessus pleuralis,*** Деп париеталді жэне висце-ралді екпекаптьщ аралығындағы куыс.
* Екі екпекаптьщ теменгі бөлігінде, кабыр-ғалык екпекап пен көкеттік екпекаптьщ түйіскен жерінде орналаскан кең кабырға-кекет койнауы, ***recessus costodiaphragmaticus;***
* Қабырға-кекірекаралык койнау, ***recessus costomediastinahs,*** ол сол екпенін алдьщғы жи-егінің жүректік тілігінің, ***incisura cardiaca,*** бойында орналаскан.

Қолданылған әдебиеттер.

* Алшынбай Рақышев “Адам анатомиясы” 196-249 бет
* Атлас адам анатомиясы I том
* Фрэнк Неттер “ Атлас анатомии человека” 4-е издание

Назар

аударғандарыңызға

рахмет !!!